

TIME ZONE

Rituelen die verbinden

In het project Time Zone gingen bewoners van Staden en het opvangcentrum van Poelkapelle samen aan de slag met dans, foto's en graffiti. 'Time Zone' bundelt de krachten van diverse partners met Staden en Poelkapelle als uitvalsbases. Op 24 april werden beide locaties via een 'Time Zone Route' en het thema 'rituelen', met elkaar verbonden.

RITUELEN VAN BIJ ONS, RITUELEN IN ANDERE CULTUREN

Een heterogene groep animatoren, vormings- en erfgoedwerkers, leerkrachten en kunstenaars besloot eind vorig jaar de handen in elkaar te slaan. Maar hoe divers de samenstelling van het team ook mag zijn, het project komt niet uit de lucht gevallen. Op de persbijeenkomst in basisschool 't Klavertje, één week voor Erfgoeddag, duidt directeur Benny Claeys op een reeds langer bestaande samenwerking tussen de school en het opvangcentrum in Poelkapelle. Veel kinderen die er verblijven lopen immers school in Staden.

Waar de naam 'Time Zone' vandaan komt, en wat hij betekent, vraag ik aan Boujema Kasrioui, die al vier jaar als AMA (alleenstaande minderjarige asielzoekers)-begeleider in het opvangcentrum werkt. Volgens hem verwijst het naar de verschillende culturen die 'Time Zone' wil verbinden met elkaar, of anders gezegd: de bewoners van het opvangcentrum en zij die er buiten wonen. Het bijebrengen van mensen die uit een andere levenssfeer en maatschappij komen is een van de doelstellingen. Rie Vanduren (Vormingplus) vult aan: "het is vanuit

de werking van Vormingplus belangrijk om te benadrukken dat er niet twee verschillende culturen bestaan, maar dat er net veel culturen zijn, en dat ze overal te vinden zijn: in de klas, in het opvangcentrum, in een gemeenschap en in een gemeente. 'Time Zone' werkt hier concreet rond aan de hand van graffitikunst, fotografie, dans, verhalen en muziek."

Jonas De Ruytter, door Bart Noels van Vormingplus op het persmoment met een kwinkslag omschreven als "lokaal verankerd maar internationaal gereputeerd", stond in voor de begeleiding van de fotografie-opdracht, waar een gemengde groep van vluchtelingen en vier amateur-fotografen uit Staden zich aan waagde. De kunstenaar legt uit hoe hij aanvankelijk bezorgd was over de gemengde groep, maar zag die bezorgdheid al snel smelten door de gemeenschappelijke interesse in fotografie. Een volgende stap was het in beeld brengen van rituelen. "We kozen voor wegwerp-camera's. Die geven niet alleen een interessanter beeld, met een snapshot sta je als fotograaf ook dicht bij de actie. Maar het belangrijkste argument hiervoor was echter dit: dat iedereen met een zelfde materiaal dezelfde kwaliteit van beelden kan maken. Een Porsche en een geitje rijden ook niet even rap." ►

“Je zag de oprechte aandacht en openheid in het luisteren.”

De Ruytter heeft veel voeling met de thematiek. Hij staat er soms van te kijken hoe het debat over vluchtelingen hier gevoerd worden. In Berlijn, waar hij een tijdje woonde, ligt de kwestie veel gevoeliger, vindt hij. “Werken met de mensen van het opvangcentrum is enorm verrijkend, maar ook confronterend, vooral als ik jonge mensen zie met veel talent dat mogelijk niet tot ontplooiing zal komen.”

ONZICHTBARE RITUELEN

Diezelfde dag ontmoet ik Omar in het Fedasil-Opvangcentrum van Poelkapelle. Hij is een van de deelnemers aan het fotografieproject van Jonas.

ICT'er Omar kwam 8 maanden geleden vanuit Irak naar België en wacht het resultaat af van de twee interviews die hij in Brussel bij het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen gaf. Hij bekijkt het begrip ‘ritueel’ vanuit verschillende perspectieven en verwijst naar sport als een plaats waar veel rituelen te zien zijn. Heel vaak zijn rituelen echter niet zo zichtbaar. “Een ritueel kan religieus zijn, maar ook kleinere (familie)gemeenschappen hebben dikwijls hun eigen rituelen, die je gewoon uitvoert omdat anderen het ook doen en omdat ze geluk brengen, voor jezelf en voor de gemeenschap. Ik geef een voorbeeld: wanneer iemand vertrekt wordt er in Irak nadien water op de grond gegooid om de persoon die vertrokken is te zegenen. In die zin beogen rituelen uit verschillende culturen vaak hetzelfde, ze willen geluk afdwingen. Ze zijn dus niet zo vreemd als je op het eerste zicht zou denken.”

Boujema, afkomstig uit Marokko, heeft in de vier jaar waarin hij in Fedasil Poelkapelle werkt de relatie met de buurt zien verbeteren. ►

“We organiseren veel activiteiten in het centrum, en stimuleren zo de dialoog tussen de bewoners binnen en buiten het centrum.” Hij vindt het belangrijk dat de bewoners deelnemen aan activiteiten, ‘om het glas te vullen’, zo zegt hij. Actief deelnemen aan de maatschappij opent je eigen vizier, schept ruimte in je eigen denken, waardoor je blik verruimt. Voor Boujema betekent een ritueel jezelf mogen zijn en die dingen doen die je graag doet. “Kijk naar de rituelen van mensen en je verstaat elkaar beter.”

AANDEELHOUDERS

Terug in ‘t Klavertje is Katelyn Sabbe, kleuteronderwijzeres in de school, enthousiast over het dansproject waaraan de leerlingen van het 5e en 6e leerjaar mee doen. “In een school zitten kinderen vaak in een stramien. Als je mensen van buitenaf betreft, breng je hen even uit dat stramien.” Katelyn verwijst naar Pol Coussement

“Het thema ‘rituelen’ zorgt voor samenhang. Je leert kijken hoe anderen kijken.”

van Passerelle, de Kortrijkse organisatie die kinderen en jongeren begeleidt om zich via dans en expressie te ontplooiën. Coussement schetst zijn engagement in Staden binnen het verhaal van Passerelle. “We werken vaak samen met een school, en dat is drempelverlagend, omdat je

kinderen mee krijgt voor wie hedendaagse dans misschien een hoge drempel zou zijn buiten de schoolmuren. We hebben de laatste jaren ook wat expertise opgebouwd in het werken met kansengroepen. Passerelle werkt ook al vier jaar samen met een schoolje in Roubaix. Daarom interesseerde dit project ons heel erg.”

Het zijn ook de kinderen die de dansvoorstelling mee vorm geven. “Een Passerelle-voorstelling gebruikt vaak dezelfde methodieken en je zal er vaak een zelfde structuur in terug vinden. Maar het zijn de kinderen die je het materiaal aanreiken en waar ik mee aan de slag ga. Ze zijn ‘aandeelhouders’ van het stuk.” Met hen werken rond rituelen bleek niet zo moeilijk te zijn. “We vertrokken vanuit de gewoonten van de kinderen – heel individueel – maar je zag ook terugkerende gewoonten, bijvoorbeeld de manier waarop mensen elkaar begroeten.”

Katelyn Sabbe vervolgt. “Het thema ‘rituelen’ zorgt voor samenhang. Je leert kijken hoe anderen kijken. Het verruimt je blik, ook als school. Je leert er jezelf en je werking in vraag stellen. Dat is belangrijk, want het leert je de vraag stellen: waarom reageren kinderen op een bepaalde manier? Reageren ze vanuit een bepaalde situatie, vanuit een cultureel gegeven dat ons onbekend is? Het is belangrijk je daar bewust van te zijn, zodat het kind zich goed kan voelen. Je moet het hele scala aan gedragingen zien en genuanceerd oordelen. Als we ons bewust zijn van de westerse bril waardoorheen we kijken, kunnen we ook de drempel verlagen in het contact met de kinderen en hun ouders.”

‘I’m gonna make a change, for once in my life’ is de onderliggende intentie in de dansvoorstelling. “Als je naar de cover van Michaels Jacksons ‘Man in the Mirror’ luistert hoor je de tekst beter dan in het origineel”, lacht Pol Coussement. “Verandering begint immers bij jezelf, ▶

en als je in de spiegel kijkt, ben je daar al mee bezig." Coussement geeft na de persvoorstelling de laatste instructies aan de kinderen. Op zondag spelen ze de vijftien minuten durende voorstelling voor een publiek van ongeveer 100 mensen, die weer en wind trotseren om naar 't Klavertje te komen, en daarna de wandeling naar Poelkapelle af te leggen. De route loopt grotendeels langsheen de Vrijbosroute. De wind waait koud en hard over de vlakte tussen Staden en Poelkapelle. Af en toe schijnt de zon, terwijl een ferme hagelbui tegemoet komt aan de weersvoorspellingen. Op de 'Time Zone Route' spreek ik de 17-jarige Omran, die 8 maanden geleden naar België kwam met zijn vader. Hij loopt school in de OKAN-klas in Roeselare, en wil het hier maken. En dat begint, zo zegt hij, bij het leren van het Nederlands, dat hij inderdaad al bijzonder goed meester is. "Nederlands is geen moeilijke taal, als je je inzet om het te willen leren", zo zegt hij stellig. In het Open Huis toont hij me trots zijn foto's, waar de resultaten van het fotografieproject worden getoond aan de wanden en op de grond. Foto's van gezamenlijke maaltijden, backgammon spelende bewoners, van het landschap rondom het opvangcentrum en foto's van het tentenkamp daarbinnen.

De laatste halte van de route is het opvangcentrum zelf. De Peace Project Sijsele-band brengt oosterse vibes naar Poelkapelle, waar de wind tussen de blokken van de vroegere legerkazernes

waait. Tijdens 'De Ontmoeting' gaat Rie Vanduren (Vormingplus) in de animatieruimte van het opvangcentrum samen met enkele kinderen die er wonen in gesprek met de bezoekers. De kinderen vertellen enthousiast over het dagelijkse reilen en zeilen in het centrum: waarvoor de receptie dient ("altijd je badge meenemen"), wat je moet doen als je ziek bent of een job in het centrum wil uitoefenen en waar de bewoners wonen ("de AMA's wonen in blok D"). Achteraf blikt Rie terug. "Het verhaal raakte bij de mensen een gevoelige snaar, op een manier die ik op voorhand niet had kunnen inschatten. Je zag de oprechte aandacht en openheid in het luisteren."

"Met 'Time Zone Route' hebben we mensen bereikt die wellicht nooit naar een debat of een lezing rond diversiteit zouden zijn gegaan. Dat was precies de bedoeling en het opzet. Dat die diversiteit ook te zien was in de organisaties die dit mogelijk maakten, zorgde ervoor dat er van alles kon ontstaan. Hoe we allen daarin onze weg gevonden hebben, uit onze eigen comfort zone zijn getreden, dat vind ik grandioos." ■

Maarten Vanhee

'Time Zone' is een organisatie van Fedasil (Fedasil Poelkapelle), basisschool 't Klavertje in Staden, Passerelle vzw, cultuurcentrum De Spil, Vormingplus MZW, Erfgoedcel TERF en gemeente Staden. Time Zone wordt financieel ondersteund door Erfgoedcel TERF en Cera.